

GRAPTOLIETENKALK IN TWENTE

door

H. KRUL

Een gelukkige vondst in de grondmorene bij Losser verrijkte de verzameling van schrijver dezes in de afgelopen zomer met een voor Twente zeer zeldzame kalksteensoort uit het Boven-Siluur, namelijk graptolietenkalk. Dit is kalksteen met voornamelijk de op figuurzaagjes gelijkende staafjes cellenkolonies van Graptolitidae. We kennen dergelijke stukken o.a. van de beroemde kalkstenenvindplaats Groningen. Ook elders in ons land mogen vondsten van dit gesteente als iets bijzonders gelden.

Het stuk van Losser is $13.5 \times 8 \times 4.5$ cm groot, fijnkorrelig en duidelijk gelaagd. De kleur is groenachtig donkergrijs. Met verdund zoutzuur bewerkt, bruist het gesteente levendig op. Tengevolge van het transport zijn enkele laagvlakken trapsgewijze vrijgekomen. Zij vertonen deels afdrukken van de staafvormige cellenkolonies van *Pristiographus cf. frequens* JAEKEL. De steen vertoont bovendien schuif- (gletsjer-) krassen.

Op de dwarsdoorsnede zijn een drietal „zones” van graptolieten — waarschijnlijk dezelfde soort — duidelijk zichtbaar daar de uit chitine bestaande opperhuid van de rhabdosomen in koolstof is omgezet en zich zodoende opvallend in het gesteente aftekent. Op de laagvlakken zijn het alleen afdrukken — de koolstof is nagenoeg geheel verdwenen.

Verder bevat het gesteente veel glimmer, die in minuscule schubjes optreedt. Andere fossielen dan de reeds genoemde *Pristiographus* komen er niet in voor.

Deze kenmerken komen overeen met hetgeen HUCKE in „Die Sedimentär-geschiebe des norddeutschen Flachlandes” schrijft over een variëteit van „grünlich-graues Graptolithengestein” (pag. 100): „Eine übrigens recht seltene Abart besitzt einen starken Glimmergehalt, zeigt zugleich eine deutliche parallele Spaltbarkeit und enthält nur zahlreiche Graptolithenfragmente, während im normalen Gestein auch andere organische Reste nicht selten sind.”

Uit een en ander blijkt, dat de vondst van Losser wel als een zeldzaamheid kan worden aangemerkt. Nu is „zeldzaam” wel een begrip, waarover te praten valt. Ik ben er dan ook huiverig voor, om het dikwijls te gebruiken. Maar als men voor het eerst in 20 jaar zo'n stuk aantreft, dan wil het me voorkomen, dat de genoemde kwalificatie hier wel op zijn plaats is.

Voor zover mij bekend, is SCHOLTEN in Almelo de enige, die (in meer dan 30 jaar!) eveneens een vondst van graptolietenkalk in Twente — eveneens Losser — heeft gedaan.

Het oorsprongsgebied van deze kalksteensoort is Zuid-Zweden en omgeving.

Enschede, Oct. 1951.